



ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 1, Article Number: 1C0301

EDUCATION SCIENCES

Received: October 2010

Accepted: January 2011

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Mustafa Özmusul

Hacettepe University

mustafaozmusul@yahoo.com

Ankara-Turkey

ÖĞRETMENLERİN MESLEKİ GELİŞİMİ: İRLANDA, LİTVANYA VE TÜRKİYE İNCELEMESİ

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, İrlanda'da, Litvanya'da ve Türkiye'de öğretmenlerin mesleki gelişimini incelemektir. Bu amaçla, öğretmenlerin mesleki gelişimi kavramına değinildi; İrlanda, Litvanya ve Türkiye'de öğretmenlerin mesleki gelişiminin görünümüne değinildi; mesleki gelişim konusunda izlenen yaklaşımlar ortaya konuldu; OECD tarafından 2007-2008 döneminde 24 ülkenin katılımıyla gerçekleştirilen TALIS (Uluslararası Öğretme ve Öğrenme Araştırması) hakkında bilgi verilerek bu araştırmadan ve alanyazın taramasından elde edilen bulgular değerlendirildi; tartışmaya, sonuçlara ve önerilere yer verildi. Bu çalışmanın ortaya koyduğu genel çerçeve, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini içeren hizmet içi eğitim, sürekli mesleki gelişim ve öğretmenlerin öğrenimi boyutlarında öğretmen eğitiminin yeniden yapılandırılmasına, bu yönde geliştirilecek politikalara ve stratejilere kaynak teşkil edebilir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Gelişim, Öğretmen, İrlanda, Litvanya, Türkiye

TEACHERS' PROFESSIONAL DEVELOPMENT: IRELAND, LITHUANIA AND TURKEY ANALYSIS

ABSTRACT

The aim of this study is to analysis teachers' professional development in Ireland, Lithuania and Turkey. With this aim, the concept of professional development was determined; the approachments which were followed through professional development were determined; the information related to TALIS (Teaching and Learning International Survey) which was conducted by OECD with the participation of 24 countries in 2007-2008 was given and findings which were received in this research and TALIS were evaluated; discussions, results and suggestions were presented. The general frame of this research in the dimensions of in-service training which included teachers' professional development, continuing professional development and teacher learning could be source to reconstructing of teacher education and also policies and strategies which would be developed in this way.

Keywords: Professional Development, Teacher, Ireland, Lithuania, Turkey

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Öğretmenlerin yüksek kalitede aldıkları üniversite eğitimi, yaşam boyunca onlara yetecek olan öğretmen yeterlikleri konusunda gerekli bilgi ve becerileri sağlayamaz. Ayrıca öğretmenlerin sadece bilgi ve beceri kazanmaları yeterli değildir; önemli olan bu bilgi ve becerileri sürekli olarak geliştirebilmeleridir. Öğretmenlerden, yüksek öğrenim kurumlarında aldıkları temel eğitimi devam ettirebilmeleri, eğitim ve öğrenme konularında yeni gelişmelere uyum sağlayabilmeleri ve tüm yaşamları boyunca "öğrenmeyi öğrenme"yi ilke edinebilmeleri beklenmektedir. Mesleki gelişim etkinlikleri, bunları büyük ölçüde gerçekleştirme amacı taşımaktadır. Her öğretmenin eğitim ve mesleki gelişim ihtiyacı yaşam boyu bir görev olarak görülmektedir (EU, 2010:12-13). Öğretmenlerin, eğitim sistemi içerisinde büyük önemi olduğundan nitelikli öğretmenler olmadan eğitimde istenen kaliteye ulaşmak mümkün değildir (UNESCO, 2002:7).

21'inci yüzyılda öğretmenlerin niteliklerinin artırılması için AB ülkelerinin eğitim bakanları bir dizi alanda işbirliği halinde çalışmaya karar vermişlerdir. Bu alanlar: *Öğretmen eğitiminin sürekliliği, mesleki değerler, öğretmenlik mesleğinin daha çekici hale getirilmesi, öğretimde yeterlikler, öğretmenlerin desteklenmesi ve yüksek nitelikli öğretmen eğitimi-sürekli mesleki gelişim (EU, 2010, 13-14)*. Bu noktada öğretmenlerin niteliklerinin artırılmasında mesleki gelişimin hayati öneme sahip olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin sürekli olarak öğrenimini içerisine alan geniş çapta öğrenme etkinlikleri, öğretmenlerin niteliğini artırdığından, eğitim ve öğrenim sürecini olumlu olarak etkiler. Bu anlamda mesleki gelişime büyük katkıda bulunan bu etkinliklerin, öğrenci başarısının artırılmasında olumlu etkisinin olduğu düşünülebilir.

Çeşitli ülkelerde, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin ne düzeyde olduğu, hangi noktalarda mesleki gelişim etkinliklerine ihtiyaç duyulduğu ve bu etkilere katılma durumlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi önemli bulguları ortaya çıkarabilir ve bu noktada eğitim sistemlerinin gelişimine olumlu katkılar sağlayabilir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada; İrlanda'da, Litvanya'da ve Türkiye'de öğretmenlerin mesleki gelişimini TALIS araştırmasından elde edilen bulgularla beraber alanyazından elde edilen bulgular doğrultusunda karşılaştırmak amaçlanmıştır. Çalışmanın ortaya koyduğu genel çerçeve, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini içeren hizmet içi eğitim, sürekli mesleki gelişim ve öğretmenlerin öğrenimi boyutlarında öğretmen eğitiminin yeniden yapılandırılmasına, bu yönde geliştirilecek politikalara ve stratejilere kaynak teşkil edebilir.

3. YÖNTEM (METHOD)

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemleri çerçevesinde, geniş bir bilgi kaynağına ulaşma açısından doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır.

4. BULGULAR (FINDINGS)

4.1. Öğretmenlerin Mesleki Gelişimi

(Teachers' Professional Development)

Öğretmenlerin mesleki gelişimi kavramı; *hizmet-içi eğitim, sürekli mesleki gelişim ve öğretmenlerin öğrenimini içerisine alan geniş çapta öğrenme etkinliklerini* yansıtır. Mesleki gelişim, öğretmenlerin "mesleki" anlamda yetiştirilmelerini içeren hizmet içi eğitim etkinliklerini kapsamakla beraber, esasında öğretmenlerin kişisel, profesyonel ve toplumsal açıdan desteklenmesine odaklanır (ASTI, t.y.). "Mesleki gelişim, bireylerin bilgi, beceri, uzmanlık düzeylerini ve öğretmenlikle ilgili kişilik özelliklerini geliştiren etkinlikler olarak tanımlanmaktadır" (OECD, 2009:49).

TALIS araştırmasında ele alınan mesleki gelişim türleri şunlardır:
(OECD, 2009:50)

- Kurslar/çalıştaylar,
- Konferanslar/seminerler,
- Yeterlik (derece) programları,
- Okul ziyaretleri ile gözlemler,
- Öğretmenlerin mesleki gelişimi için oluşturulan gruplara katılım,
- Bireysel veya ortak araştırma,
- Danışmanlık, gözlem ve yetiştirme,
- Mesleki alanyazını okuma,
- Öğretimi geliştirmeye yönelik informal diyaloglar,

Öğretmenler için sunulan başarılı mesleki gelişim olanaklarının, öğrencilerin performansında ve öğrenmesinde önemli derecede olumlu bir etkisi vardır. Bu açıdan öğrenci başarısını artırmak hedeflendiğinde öğretmenlerin mesleki gelişimi anahtar bir faktör olarak düşünülmelidir (Villegas-Reimers, 2003:29).

4.2. İrlanda'da Eğitimin Genel Görünümü (Overview of Education in Ireland)

2006 yılı verilerine göre, İrlanda nüfusunun % 35'inin 25 yaşın altında olduğu belirlenmiştir. Zorunlu eğitim; 6-12 yaş grubunu kapsayan birinci kademe ve 12-16 yaş grubunu kapsayan ikinci kademeden oluşur. Zorunlu eğitim çağında (6-16 yaş arasında) olan öğrenci sayısı 631,715'tir. Öğretim dili bölgelere göre değişiklik göstermektedir; İrlandaca (*Gaeltacht*) ve ağırlıklı olarak İngilizcedir. Eğitim ve öğretim yılı birinci kademe için 183 gün, ikinci kademe için 179 gün olarak belirlenmiştir. Birinci kademe yıllık ders saati minimum 915 saattir. Birinci kademe dersler genel olarak 30 dakika sürerken, ikinci kademe ise 35-45 dakika sürer (EURYDICE, 2009a:3).

İlköğretim birinci kademe çalışan öğretmenler, sınıf öğretmenleri (generalists); ikinci kademe çalışan öğretmenler, konu uzmanları (subject specialists) olarak adlandırılırlar. Öğretmenler, "kamu çalışanları" olarak sınıflandırılırlar ve maaşlarını devletten alırlar (EURYDICE, 2009a:6).

Öğretmenlik mesleği ile ilgili çalışmalar yapmak üzere, 2006 yılında *Öğretmenlik Konseyi* kurulmuştur. *Öğretmenlik Konseyi*; öğretmen eğitimi programları, ilköğretim ve ortaöğretimdeki öğretmenlerin bilgi ve beceri düzeyleri ve öğretmenlerin mesleki gelişimleri ile ilgili standartların geliştirilmesine ilişkin çalışmalar yürütmektedir (EURYDICE, 2009a:6).

Eğitim ve Bilim Birimi (DES) düzeyinde öğretmenlerin mesleki gelişimi, Kariyer Geliştirme Ünitesi (ICDU) tarafından yönetilmektedir. 2004 yılı mayıs ayında, KGÜ'nün yapısında büyük bir değişim gerçekleştirilmiştir; ismi Öğretmen Eğitim Birimi (ÖEB) olarak değiştirilmiştir. ÖEB, öğretmenlerin gelişimiyle ilgili üç noktadan sorumlu hale getirilmiştir. Bu sorumluluk alanları şunlardır: *Öğretmenlerin temel eğitimi, hazırlayıcı eğitim ve kariyer gelişimidir*. Kaynakların dağıtımında öncelik olarak, eğitim programı reform çalışmaları, özel eğitim ihtiyaçları ve Eğitim Merkezleri'nin etkinlikleri göz önüne alınmaktadır (Burke vd., 2004:11-12).

TES, mesleki gelişim etkinliklerini doğrudan veya aşağıda belirtilen birimlerin önerisi üzerine düzenler. TES'in öneri aldığı birimler şunlardır:

- Öğretmen sendikaları, yönetim birimleri, okul-aile birlikleri veya çeşitli kurumlar,
- DES'in, sosyal bütünleşme gibi bazı konulara verdiği öneme dayalı olarak sosyal örgütler
- Eğitim kurumları ve üniversitelerin eğitim bölümleri
- Okul personeli/öğretmenler/öğretmen grupları

- İlköğretim öğretmenleri için düzenlenen yaz dersleri programı
- Geri ödeme şemalarının yönetimi (Burke vd., 2004:12).

İrlanda'da eğitim ve öğretimin niteliğinin yükseltilmesi için tüm eğitim basamaklarında eğitim programlarına, bilişim teknolojileri becerileri, dil becerileri ve özel eğitim ihtiyaçları gibi alanlar entegre edilmektedir. Bu durum, ulusal kariyer gelişim programlarına da yansımaktadır (Burke vd., 2004:13).

4.3. Litvanya'da Eğitimin Genel Görünümü (Overview of Education in Lithuania)

2009 yılı verilerine göre, genel nüfusun %37.8'ini oluşturan 29 yaş altındaki nüfusun 1,267,015 olduğu belirlenmiştir. Litvanya'da resmi öğretim dili Litvanyacadır. Eğitim politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması, Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın sorumluluğundadır. Zorunlu eğitim çağı 7-16 yaş arasındaki öğrencileri kapsar; kamu okullarında ücretsizdir (EURYDICE, 2009b:1-3).

Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kademesinde görev yapacak öğretmenlerin, Mesleki Lisans derecesi (*Profesinio Bakalauro laipsnis*) veya Lisans derecesi (*Bakalauro laipsnis*) programlarını tamamlamaları ve mesleki yeterlik (*profesinė kvalifikacija*) kazanmaları gerekir (EURYDICE, 2009b:9).

2005 yılında öğretmenlere yapılan maaş ödeme sisteminde yeni bir program uygulanmaya başlanmıştır. Bu program uygulanmaya konulmadan önce öğretmenlere yapılan maaş ödemesi; öğrencilerle doğrudan iletişim kurulan ve *irtibat saatleri* (contact hours) olarak adlandırılan; eğitim, öğretim ve program dışı etkinlik saatlerine göre yapılmaktaydı. Yeni programla birlikte, öğretmenlere yapılan maaş ödemelerinde, yapılan işin karmaşıklığı, sorumluluk düzeyi, güvenlik durumu gibi değişkenler dikkate alınmıştır. Bu anlamda irtibat saatlerine ek saatler (additional hours) eklenmiştir. Ek saatler; derslere hazırlık, yazılı çalışmaların incelenmesi, velilerle ve öğretmenlerle çalışmalar, uzmanlık çalışmaları gibi boyutları kapsamaktadır (EURYDICE, 2009b:10).

26 Ağustos 2009 tarih ve 900 nolu karar ile yeni programın 2005-2011 yılları arasında aşamalı olarak uygulanması kararlaştırılmıştır. 1 Ocak 2008 tarihi itibarıyla, öğretmenlerin iş yükü 18 irtibat saati ve 7.2 ek saat olmak üzere toplamda 25.2 saat olarak ayarlanmıştır. "Pozisyona dayalı ödeme sistemi" olarak da adlandırılan bu sistem ile öğretmenlerin çalışma yükünün, 30-36 saat olarak ayarlanması gerçekleştirilecektir (EURYDICE, 2009b:10). Yeni program ile öğretmenlerin çalışma kalitelerinin iyileştirilmesi, şeffaf bir ödeme sistemi oluşturulması beklenmektedir (Ministry of Education and Science of the Republic of Lithuania, 2004:5).

4.4. Türkiye'de Eğitimin Genel Görünümü (Overview of Education in Turkey)

2008 yılı verilerine göre; Türkiye'de 0-29 yaş grubunun, toplam nüfus içindeki payı %52.8 olarak belirlenmiştir. Türkiye'de ilköğretim zorunludur; 6-14 yaş grubunu kapsar. Zorunlu eğitim çağına olan nüfus 11,527,000'dir. Öğretim dili Türkçe'dir. Bazı ortaöğretim kurumlarında ve üniversitelerde tamamen yabancı dille veya bazı bölümlerde yabancı dilde öğretim gerçekleştirilmektedir. İlköğretimde eğitim ve öğretim yılının 180 günden az olmaması esas olup; haftada toplam 30 saat, yılda ise 1080 saat ders yapılmaktadır. Ortaöğretim kurumlarında, haftalık ders saati 30 ile 45 arasında değişmektedir. 1-5. sınıflarda eğitim ve öğretim genellikle sınıf öğretmenleri tarafından yürütülür. 4-5. sınıflarda beden eğitimi, müzik, resim, yabancı dil gibi dersler branş öğretmenleri tarafından yürütülür. 6-8. sınıflarda ise dersler tamamen branş öğretmenleri tarafından yürütülür (EURYDICE, 2010:1-5).

Türkiye'de öğretmenlerin en az lisans derecesine sahip olması esastır. Okul öncesi eğitim ve ilköğretim öğretmenleri lisans düzeyinde;

ortaöğretim öğretmenleri ise yüksek lisans düzeyinde (5 yıl) eğitime tabi tutulurlar. Okul büyüklüğüne göre, aynı dersi okutan öğretmenler zümre öğretmenleri grubu içerisinde yer alırlar ve derslerin yürütülmesinde işbirliği halinde çalışırlar (MEB, 2008:26). Öğretmen kalitesinin arttırılması doğrultusunda, 2009 yılında yapılan yeni bir düzenlemeyle, eğitim fakülteleri dışındaki fakülte ve yüksek okul öğrencilerine yönelik ve lisans öğretimine paralel "pedagojik formasyon" programı yeniden başlatılmıştır (EURYDICE, 2010:6).

Milli Eğitim Bakanlığı ihtiyaç duyulan alanlarda hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenler; öğretmenlerin barınma ve beslenme giderlerini karşılar. MEB, öğretmenleri hizmet içi eğitim etkinliklerine katılmaya davet eder ya da etkinliklere katılmaları için görevlendirir. Yasal olarak, öğretmenlerin hizmet içi eğitime katılma sürelerine yönelik bir düzenleme yapılmamıştır ve hizmet içi eğitime katılma zorunlulukları yoktur (MEB, 2008:26).

4.5. TALIS Araştırması (TALIS Research)

OECD tarafından yürütülen TALIS (Teaching and Learning International Survey) çalışması, öğretmenlerin çalışma koşulları ve öğrenme çevresi üzerine yürütülen ilk uluslar arası çalışmadır. TALIS, OECD Eğitim Sistemleri Göstergeleri (INES) projesinin bir parçası olarak geliştirilmiştir. TALIS çalışmasıyla; ülkelere, etkili eğitim koşullarının sağlanmasına yönelik politika üretilmesinde yardımcı olunması amaçlanmaktadır. TALIS çalışmasının odaklandığı noktalar şunlardır: *Okul liderliği, öğretmenlerin çalışma durumları, öğretmenlerin mesleki gelişimi ve öğretmenlerin eğitim uygulamaları* (OECD, 2009).

TALIS araştırması 2007-2008 eğitim ve öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenler, ilköğretim ikinci kademe görev yapan öğretmenlerdir. Her ülkeden 200 okul ve her okuldan da 20 öğretmen örnekleme alınmıştır. Bu örneklemin %75'ine ulaşılması hedeflenmiştir. Toplamda 73,584 öğretmen araştırmaya katılmıştır (OECD, 2010:3-85).

Tablo 1. İrlanda, Litvanya ve Türkiye'den TALIS araştırmasına katılan öğretmen sayıları

(Table 1. The number of teachers who participated from Ireland, Lithuania and Turkey in TALIS research)

Ülkeler	Araştırmaya katılan öğretmenler
İrlanda	2227
Litvanya	3535
Türkiye	3224

Kaynak: (OECD, 2010:85)

4.5.1. Öğretmenlerin Özellikleri (Profiles of Teachers)

Tablo 2. Öğretmenlerin cinsiyet ve yaş dağılımı
(Table 2. Gender and age distribution of teachers)

Ülkeler	Cinsiyet	Yaş aralıkları				
	Kadın (%)	25 yaşın altındakiler (%)	25-29 yaş (%)	40-49 yaş (%)	50-59 yaş (%)	60 yaş ve üzeri (%)
İrlanda	68,6	4,4	17,3	22,0	23,8	3,3
Litvanya	84,9	2,3	6,4	32,4	27,9	9,7
Türkiye	52,0	10,1	33,8	14,7	6,2	0,1
TALIS Ortalaması	69,3	3,0	12,1	29,6	23,5	3,9

Kaynak: (OECD, 2009:41)

Tablo 2'ye bakıldığında, araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin oranının yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca Litvanya'dan araştırmaya

katılan kadın öğretmenlerin oranının TALIS ortalamasının oldukça üzerinde olduğu, Türkiye'den araştırmaya katılan kadın öğretmenlerin oranının ise TALIS ortalamasının altında olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğuna bakıldığında; Türkiye'nin 25-29, Litvanya'nın 40-49, İrlanda'nın ise 50-59 yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre dağılımı
(Table 3. Distribution of teachers according to education levels)

Ülkeler	Lisans (%)	Yüksek lisans (%)	Doktora (%)
İrlanda	79,4	15,9	0,8
Litvanya	47,0	35,7	0,1
Türkiye	88,2	5,6	0,2
TALIS Ortalaması	52,1	30,9	0,7

Kaynak: (OECD, 2009:41)

Tablo 3'te öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre dağılımına bakıldığında; Türkiye'den araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun lisans mezunu olduğu, yüksek lisans mezunu olanların ise TALIS ortalamasının çok altında olduğu görülmektedir. İrlanda'dan araştırmaya katılan yüksek lisans mezunu öğretmenlerin oranının TALIS ortalamasının altında olduğu, bununla birlikte doktora mezunlarının ise TALIS ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Litvanya'dan araştırmaya katılan yüksek lisans mezunu öğretmenlerin TALIS ortalamasının üzerinde olduğu, doktora mezunlarının ise TALIS ortalamasının altında olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Öğretmenlerin istihdam durumları ve iş deneyimleri
(Table 4. Employment status and job experiences of teachers)

Ülkeler	Sürekli olarak istihdam edilenler (%)	İş deneyimi (%)			
		1-2 yıl	3-10 yıl	11-20 yıl	20 yıl ve üstü
İrlanda	73,4	7,1	33,1	24,6	35,3
Litvanya	92,4	4,8	17,6	28,8	48,8
Türkiye	88,3	18,0	50,7	19,4	12,0
TALIS Ortalaması	84,5	8,3	29,2	26,9	35,5

Kaynak: (OECD, 2009:42)

Tablo 4'e bakıldığında; araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun iş deneyiminin Türkiye'de 3-10 yıl arasında, Litvanya'da ve İrlanda'da 20 yıl ve üzerinde olduğu görülmektedir.

4.5.2. Mesleki gelişim (Professional Development)

- Katılım

Tablo 5. Son 18 aylık sürede mesleki gelişim etkinlerine katılan öğretmenlerin dağılımı

(Table 5. Distribution of teachers who participated in professional development activities during the previous 18 months)

Ülkeler	Herhangi bir mesleki gelişim etkinliğine katılanlar (%)	Mesleki gelişim etkinliklerinin toplam gün sayısı	Mesleki gelişim etkinliklerinin toplam gün sayısı içinde zorunlu olan günlerin payı (%)
İrlanda	89,7	6,2	41,4
Litvanya	95,5	11,8	56,6
Türkiye	74,8	14,9	72,8
TALIS Ortalaması	88,5	17,3	51,0

Kaynak: (OECD, 2009:80)

Tablo 5'e göre; Türkiye'de son 18 ayda herhangi bir mesleki gelişim etkinliğine katıldığını belirten öğretmenlerin oranının TALIS ortalamasının altında olduğu belirlenmiştir. Litvanya'da ve İrlanda'da son 18 ayda herhangi bir mesleki gelişim etkinliğine katıldığını belirten öğretmenlerin oranının TALIS ortalamasının üzerinde olduğu belirlenmiştir. Üç ülkede de mesleki gelişim etkinliklerinin gün sayısının TALIS ortalamasının altında kaldığı belirlenmiştir. İrlanda'da mesleki gelişim etkinliklerinin ortalama gün sayısı (6,2) , TALIS ortalamasının (17,3) oldukça altında olup zorunlu gün sayısının oranının ise %41,4 olduğu görülmektedir.

- Mesleki gelişim türlerine katılım oranları

Tablo 6. Öğretmenlerin kurslara ve çalıştaylara katılımı ve bunların etkileri

(Table 6. Participation of teachers in courses and workshops and impacts of these activities)

Ülkeler	Katılan Öğretmenler (%)	Orta veya yüksek düzeyde etkisi olduğunu belirten öğretmenler (%)
İrlanda	85,7	81,9
Litvanya	95,7	91,4
Türkiye	62,3	72,9
TALIS Ortalaması	81,2	80,6

Kaynak: (OECD, 2009:86)

Tablo 6'ya göre; Türkiye'den araştırmaya katılan öğretmenlerin kurslara ve çalıştaylara katılımı ve bunların en az orta düzeyde etkili olduğunu belirten öğretmenlerin oranı TALIS ortalamasının altındadır. Litvanya'dan ve İrlanda'dan araştırmaya katılan öğretmenlerin kurslara ve çalıştaylara katılımı ve bunların en az orta düzeyde etkili olduğunu belirten öğretmenlerin oranı TALIS ortalamasının üzerindedir.

Tablo 7. Öğretmenlerin konferanslara ve seminerlere katılımı ve bunların etkileri

(Table 7. Participation of teachers in conferences and seminars and impacts of these activities)

Ülkeler	Katılan Öğretmenler (%)	Orta veya yüksek düzeyde etkisi olduğunu belirten öğretmenler (%)
İrlanda	42,0	74,5
Litvanya	67,6	83,2
Türkiye	67,8	74,1
TALIS Ortalaması	48,9	73,9

Kaynak: (OECD, 2009:86)

Tablo 7'ye göre; Türkiye'den ve Litvanya'dan araştırmaya katılan öğretmenlerin konferanslara ve seminerlere katılımı ve bunların en az orta düzeyde etkili olduğunu belirten öğretmenlerin oranı TALIS ortalamasının üzerindedir. İrlanda'dan araştırmaya katılan öğretmenlerin konferanslara ve seminerlere katılımı TALIS ortalamasının altında olmakla beraber, bunların en az orta düzeyde etkili olduğunu belirten öğretmenlerin oranı TALIS ortalamasının üzerindedir.

Tablo 8. Öğretmenlerin Mesleki alanyazını okuma durumları ve bunların etkileri

(Table 8. Reading professional literature situations of teachers and impacts of these activities)

Ülkeler	Katılan Öğretmenler (%)	Orta veya yüksek düzeyde etkisi olduğunu belirten öğretmenler (%)
İrlanda	60,3	71,0
Litvanya	93,5	96,2
Türkiye	80,6	91,3
TALIS Ortalaması	77,7	82,8

Kaynak: (OECD, 2009:86)

Tablo 8'e göre; Türkiye'den ve Litvanya'dan araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki alanyazını okuma durumları ve bunların en az orta düzeyde etkili olduğunu belirten öğretmenlerin oranı TALIS ortalamasının üzerindedir. İrlanda'dan araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki alanyazını okuma durumları ve bunların en az orta düzeyde etkili olduğunu belirten öğretmenlerin oranı, TALIS ortalamasının altındadır.

Tablo 9. Öğretmenlerin, öğretimi geliştirecek İnformal diyalog kurlmaları ve bunların etkileri

(Table 9. Engaging of teachers in informal dialogue on how to improve teaching and impacts of these activities)

Ülkeler	Katılan Öğretmenler (%)	Orta veya yüksek düzeyde etkisi olduğunu belirten öğretmenler (%)
İrlanda	87,4	83,0
Litvanya	96,7	92,0
Türkiye	92,8	92,8
TALIS Ortalaması	92,6	86,7

Kaynak: (OECD, 2009:86)

Tablo 9'a göre; Türkiye'den ve Litvanya'dan araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki alanyazını okuma durumları ve bunların en az orta düzeyde etkili olduğunu belirten öğretmenlerin oranı TALIS ortalamasının üzerindedir. İrlanda'dan araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki alanyazını okuma durumları ve bunların en az orta düzeyde etkili olduğunu belirten öğretmenlerin oranı, TALIS ortalamasının altındadır.

4.5.3. Karşılanmayan Talepler ve İhtiyaçlar (Unsatisfied Demands and Development Needs)

Tablo 10. Öğretmenlerin mesleki gelişim ihtiyaçları durumu
(Table 10. Situation of teachers' professional development needs)

Ülkeler	Mesleki gelişim ihtiyaç endeksi*
İrlanda	49
Litvanya	62
Türkiye	43
TALIS Ortalaması	53

* OECD tarafından endeks belirlenirken yüksek düzeyde ihtiyaç için 3 puan; orta düzeyde ihtiyaç için 2 puan ve düşük düzeyde ihtiyaç için 1 puan temel alınmıştır. Kaynak: (OECD, 2009:84)

Mesleki gelişim ihtiyaç endeksi hesaplanırken 11 boyut esas alınmıştır. Bu boyutlar şunlardır: İçerik ve performans standartları; öğrenci değerlendirme uygulamaları; sınıf yönetimi; konu alanı; öğretim uygulamaları; Bilgi ve iletişim teknolojisi (BİT) becerileri; özel eğitime

ihtiyacı olan öğrenciler için öğretim; disiplin ve davranış problemleri; okul yönetimi; çok kültürlü bir ortamda öğretim; öğrenci danışmanlığı.

Tablo 10'a göre; Türkiye'den ve İrlanda'dan araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki gelişim ihtiyaç endeksi, TALIS ortalamasının altındadır. Litvanya'dan araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki gelişim ihtiyaç endeksi ise TALIS ortalamasının üzerindedir.

4.5.4. Finansal Destek (Financial Support)

Tablo 11. Öğretmenlerin, mesleki gelişim etkinliklerinin maliyetlerini karşılama durumları

(Table 11. Teachers' affording the cost of professional development activities)

Ülkeler	Mesleki gelişim etkinliklerinin maliyeti karşılanan öğretmenler (%)	Mesleki gelişim etkinliklerinin tüm maliyetini üstlenen öğretmenler (%)
İrlanda	79,3	3,2
Litvanya	65,2	4,8
Türkiye	82,9	5,0
TALIS Ortalaması	65,2	8,1

Kaynak: (OECD, 2009:85)

Tablo 11'e göre; Türkiye'den ve İrlanda'dan araştırmaya katılan öğretmenlerden, katıldıkları mesleki gelişim etkinliklerinin maliyetlerinin karşılandığını belirtenlerin oranı TALIS ortalamasının üzerindedir. Litvanya'da ise bu durum TALIS ortalaması ile aynı düzeydedir.

4.5.5. Taleplerin Önündeki engeller (Barriers that Prevent Meeting Demands)

Tablo 12. Daha fazla mesleki gelişim etkinliğine katılamama nedenleri (Table 12. Reasons for not taking more professional development activity)

Ülkeler	Gerekli önceliğe sahip olmaması (%)	Çok pahalı olması (%)	Yönetici desteğinin eksikliği (%)	Çalışma programıyla uygun olmaması (%)	Ailevi sorumluluklar (%)	Uygun mesleki gelişim etkinliğinin olmaması (%)
İrlanda	5,5	12,2	13,9	42,6	29,4	45,2
Litvanya	7,7	25,7	15,9	46,7	26,4	53,2
Türkiye	16,9	12,4	11,9	34,7	31,2	46,6
TALIS Ortalaması	7,2	28,5	15,0	46,8	30,1	42,3

Kaynak: (OECD, 2009:86)

Tablo 12'ye göre; Türkiye, Litvanya ve İrlanda'dan araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu, daha fazla mesleki gelişim etkinliklerine katılamama gerekçesi olarak kendilerine uygun mesleki gelişim etkinliğinin olmamasını belirtmişlerdir. Söz konusu gerekçeyi belirtenlerin oranı, TALIS ortalamasının üzerindedir. Ayrıca üç ülkeden de araştırmaya katılan öğretmenlerin önemli bir oranı daha fazla mesleki gelişim etkinliğine katılamama gerekçesi olarak çalışma programlarıyla mesleki gelişim etkinliklerinin uygun olmamasını belirtmişlerdir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER (CONCLUSION, DISCUSSION AND RECOMMENDATIONS)

5.1. İrlanda (Ireland)

İrlanda'dan araştırmaya katılan yüksek lisans mezunu öğretmenlerin oranının TALIS ortalamasının altında olduğu, bununla birlikte doktora mezunlarının ise TALIS ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Ayrıca İrlanda'dan araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun iş deneyiminin 20 yıl ve üzerinde olduğu belirlenmiştir.

İrlanda'da son 18 ayda herhangi bir mesleki gelişim etkinliğine katıldığını belirten öğretmenlerin oranının TALIS ortalamasının üzerinde olduğu belirlenmiştir. Ne var ki kurslara ve çalıştaylara katılım, TALIS ortalamasının üzerindeyken; konferanslara ve seminerlere katılım ve mesleki alanyazını okuma TALIS ortalamasının altında kalmıştır. Bunların en az orta düzeyde etkisine bakıldığında; konferans, çalıştay, kurs ve seminerlerin en az orta düzeyde etkisinin olduğunu belirten öğretmenlerin oranı TALIS ortalamasının üzerindedir. Mesleki alanyazını okumanın etkisinin en az orta düzeyde olduğunu belirten öğretmenlerin oranı TALIS ortalamasının altındadır. Öğretmenlerin çoğunluğuna göre, daha fazla mesleki gelişime katılmamanın nedeni kendilerine uygun mesleki gelişim etkinliğinin olmamasıdır. Mesleki gelişim ihtiyacı endeksi ise TALIS ortalamasının altındadır. Bu noktada, İrlanda'da öğretmenlerin daha fazla mesleki gelişim etkinliğine katılımlarının sağlanabilmesi için, mesleki gelişim çalışmalarının çeşitlendirilmesi ve daha çok öğretmene hitap eder hale getirilmesi önerilebilir.

5.2. Litvanya (Lithuania)

Litvanya'dan araştırmaya katılan yüksek lisans mezunu öğretmenlerin TALIS ortalamasının üzerinde olduğu, doktora mezunlarının ise TALIS ortalamasının altında olduğu görülmektedir. Ayrıca, öğretmenlerin çoğunluğunun iş deneyiminin 20 yıl ve üzerinde olduğu belirlenmiştir.

Litvanya'dan araştırmaya katılan öğretmenler, genel olarak, mesleki gelişim etkinliklerine yüksek bir oranda katılım sağlamışlardır. Yüksek oranlarda, mesleki gelişim etkinliklerine katılım, iyi bir mesleki gelişim kültürünü göstermektedir (OECD,2010,63). Litvanya'da öğretmenlere, yılda beş günlük mesleki gelişim etkinliğine katılma hakkı verilmektedir. Öğretmenlere, maaşlarının günlük miktarına göre destekte bulunulur (OECD, 2010, 46).

Litvanya'da son 18 ayda herhangi bir mesleki gelişim etkinliğine katıldığını belirten öğretmenlerin oranının TALIS ortalamasının üzerinde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, mesleki gelişim etkinliklerinin en az orta düzeyde etkili olduğunu belirten öğretmenlerin oranı TALIS ortalamasının üzerindedir. Bununla birlikte, öğretmenlerin mesleki gelişim ihtiyacı endeksi TALIS ortalamasının üzerinde olduğu belirlenmiştir. Bu durum Litvanya'daki öğretmenlerin daha çok mesleki gelişim etkinliğine ihtiyaç duydukları anlamına gelmektedir. Litvanya'da mesleki gelişim etkinliklerine katılımın ve bu tür etkinliklere olan ihtiyacın yüksek olması öğretmenlik kariyer sistemi (öğretmen, kıdemli öğretmen, yöntembilimci öğretmen ve uzman öğretmen) ile açıklanabilir. Çünkü Litvanya'da öğretmenler, mesleki gelişim programlarını başarıyla tamamlayarak daha yüksek kariyer basamaklarına geçiş sağlayabilirler (OECD, 2010,48). Dolayısıyla Litvanya'da öğretmenlik kariyer sisteminin, öğretmenlerin mesleki gelişimine katkıda bulunduğu düşünülebilir.

5.3. Türkiye (Turkey)

Öğretmenlerin eğitim düzeylerine göre dağılımına bakıldığında; Türkiye'den araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğunun lisans mezunu olduğu, yüksek lisans mezunu olanların ise TALIS ortalamasının çok altında olduğu görülmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin yüksek lisans programlarına katılımlarını teşvik edecek uygulamalara ihtiyaç vardır. Öğretmenlere

yönelik düzenlenecek kariyer basamaklarında, yüksek lisans eğitiminin sağlayacağı katkı artırılmalıdır. Bu konuda yasal düzenlemeler gözden geçirilmelidir.

Türkiye’de son 18 ayda herhangi bir mesleki gelişim etkinliğine katıldığını belirten öğretmenlerin oranının TALIS ortalamasının altında olduğu belirlenmiştir. Ne var ki kurslara ve çalıştaylara katılım, TALIS ortalamasının altındayken; konferanslara ve seminerlere katılım ve mesleki alanyazını okuma TALIS ortalamasının üzerindedir. Bunların en az orta düzeyde etkisine bakıldığında; çalıştay ve kurslara katılımın ve mesleki alanyazını okumanın en az orta düzeyde etkisinin olduğunu belirten öğretmenlerin oranı TALIS ortalamasının üzerindedir. Konferans ve seminerlerin etkisinin en az orta düzeyde olduğunu belirten öğretmenlerin oranı TALIS ortalamasının altındadır. Öğretmenlerin çoğunluğuna göre, daha fazla mesleki gelişime katılamamanın nedeni kendilerine uygun mesleki gelişim etkinliğinin olmamasıdır. Mesleki gelişim ihtiyaç endeksi ise TALIS ortalamasının altındadır. Bu noktada, Türkiye’de öğretmenlerin daha fazla mesleki gelişim etkinliğine katılımlarının sağlanabilmesi için, mesleki gelişim çalışmalarının çeşitlendirilmesi ve daha çok öğretmene hitap edecek hale getirilmesi ve tüm bu çalışmaların öğretmenlerin katılımını teşvik edecek hale getirilmesi önerilebilir. Ayrıca konferansların ve seminerlerin etkilerinin artırılmasına yönelik çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülebilir. Bu noktada, konferans ve seminerlerin içerik, yöntem vb. açılardan geliştirilmesi ön plana çıkmaktadır.

Türkiye’de yasal olarak öğretmenlerin, hizmet içi eğitime katılma sürelerine yönelik bir düzenleme yapılmamıştır ve hizmet içi eğitime katılma zorunlulukları yoktur (MEB, 2008:26). Bu anlamda öğretmenlerin, hizmet içi eğitime katılımlarını artıracak yasal düzenlemelere ve teşviklere ihtiyaç olduğu açıktır.

TALIS çalışmasına katılan tüm ülkelerde ortalama olarak, son 18 ayda herhangi bir mesleki gelişim etkinliğine katıldığını belirten öğretmenlerin oranı %88,5 olarak bulunmuştur. Bu oran çok yüksek bir orandır; olumlu bir tabloyu ortaya koymaktadır (OECD, 2010:57).

Üç ülkede de mesleki gelişim etkinliklerinin gün sayısının TALIS ortalamasının altında kaldığı belirlenmiştir. İrlanda’da mesleki gelişim etkinliklerinin ortalama gün sayısı (6,2), TALIS ortalamasının (17,3) oldukça altında olup zorunlu gün sayısının oranının ise % 41,4 olduğu görülmektedir. Bu yüzden mesleki gelişim etkinliklerinin gün sayısının artırılması düşünülebilir.

Litvanya ve İrlanda’dan araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunluğu, daha fazla mesleki gelişim etkinliklerine katılamama gerekçesi olarak kendilerine uygun mesleki gelişim etkinliğinin olmamasını belirtmişlerdir. Söz konusu gerekçeyi belirtenlerin oranı, TALIS ortalamasının üzerindedir. Ayrıca üç ülkeden de araştırmaya katılan öğretmenlerin önemli bir oranı daha fazla mesleki gelişim etkinliğine katılamama gerekçesi olarak çalışma programlarıyla mesleki gelişim etkinliklerinin uygun olmamasını belirtmişlerdir. Bu noktada öğretmenlerin çalışma programlarıyla mesleki gelişim etkinlikleri arasında esneklik sağlanması gerektiği önerilebilir. Daha fazla mesleki gelişim etkinliklerine katılamama nedenleri bir anlamda, öğretmenlerin mesleki gelişim taleplerinin önündeki engellerdir. Eğitim ve öğretimin niteliğinin yükseltilebilmesi için bu engelleri kaldıracak düzenlemelere ihtiyaç vardır.

Bu çalışmada mesleki gelişimi etkileyen unsurların, çeşitli ülkelerdeki gelişimi ve görünümü incelenerek, eğitim politikalarına yardımcı olacak bakış açıları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Burada amaç, ülkeler için reçeteler üretmeden ziyade, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin görünümünün arkasında nelerin bulunduğunu ortaya çıkarmak olmuştur. Öğretmen niteliğinin eğitim ve öğretimin niteliği anlamına geldiği düşüncesinden hareket edildiğinde, çalışmada ele alınan genel çerçevenin önemi kritik bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bu

araştırmanın sınırları düşünüldüğünde, öğretmenlerin mesleki gelişimi üzerine gerçekleştirilecek daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğu açıktır.

NOT (NOTICE)

Bu çalışma 16-18 Ekim 2010 tarihleri arasında Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi'nde gerçekleştirilen 19. Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuş ve bildiri özet kitabında basılmıştır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. ASTI. (t.y.) Professional Development: Teacher Professional Development <http://www.asti.ie/education/teaching/professional-development/> (Erişim tarihi: 19.05.2010)
2. Burke, A., (Ed.), Cannon, P., Coolohan, J., Drudy, S., Egan, E., Gleeson, J., Jeffers, G., Kellaghan, T., and Mullins, T., (2004). Teacher Education in the Republic of Ireland. The Center for Cross Border Studies. <http://www.crossborder.ie/pubs/scotensreport.pdf>(Erişim tarihi: 20.04.2010) pp:11-13
3. EU, (2010) Teachers' Professional Development: Europe in international comparison. Luxembourg, Office for Official Publications of the European Union. pp:12-14
4. EURYDICE, (2010). Avrupa ulusal eğitim sistemlerinin özeti ve devam eden reform çalışmaları: Türkiye. Şubat 2010. http://Eacea.Ec.Europa.Eu/Education/Eurydice/Documents/Eurybase/National_Summary_Sheets/047_Tr_Tr.Pdf (Erişim tarihi: 11.06. 2010) ss:1-6
5. EURYDICE, (2009a). National summary sheets on education systems in Europe and ongoing reforms: Ireland June 2009. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/national_summary_sheets/047_IE_EN.pdf(Erişim tarihi: 09.06.2010) pp:3-6
6. EURYDICE, (2009b). National summary sheets on education systems in Europe and ongoing reforms: Lithuania-September 2009.http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/national_summary_sheets/047_LT_EN.pdf(Erişim tarihi: 9.6.2010) pp:1-10
7. MEB, (2008). Avrupa'da genel eğitim mesleki eğitim ve yetişkin eğitimi sistemlerinin yapısı: Türkiye. MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB) Eurydice Birimi. Avrupa Komisyonu. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_TR_TR.pdf (Erişim tarihi: 21.04.2010) ss:26
8. Ministry of Education and Science of the Republic of Lithuania. (2004). On the approval of the implementation programme of the new payment system for teachers. [http://www.smm.lt/en/stofedu/docs/edu_reform/N1_\(nr_93\)_11_03_%203538_ME_ENG.doc](http://www.smm.lt/en/stofedu/docs/edu_reform/N1_(nr_93)_11_03_%203538_ME_ENG.doc) (Erişim tarihi: 23.04.2010) pp:5
9. OECD, (2010). TALIS 2008 Technical Report. OECDpublishing. <http://www.sourceoecd.org/education/9789264079854>(Erişim tarihi: 05.05.2010) pp:3-85
10. OECD, (2009) Creating Effective Teaching and Learning Environments: First Results from TALIS - ISBN 978-92-64-05605-3 pp:41-86
11. UNESCO, (2002). Teacher Education Guidelines: Using Open and Distance Learning <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001253/125396e.pdf>(Erişim tarihi: 03.05.2010)pp:7
12. Villegas-Reimers, Eleonora, (2003). Teacher Professional development: an international review of the literature. UNESCO: International Institute for Educational Planning. pp:29